

BİLİNMIYEN SİVAS İSLAM KONFERANSI – (11/11/1919 – 10/12/1919)

1919 Kasım-Aralık aylarında, Sivas'ta üç oturum halinde bir İslam Kongresi düzenlenir. İlk oturumu 11 Kasım 1919 tarihinde, Sivas'ın Zara ilçesinde yapılan ve icra heyetine Mustafa Kemal Paşa'nın da seçildiği bu İslam Kongresi hakkında maalesef yerel kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmamaktadır.

İngiliz istihbaratı tarafından yakından izlenen bu konferansın raporları İngiliz devlet arşivlerinde araştırmacıların incelemesine açılmıştır. Prof. Dr. Metin Hülagu, Timaş yayınlarında çıkan "İslam Birliği ve Mustafa Kemal" adlı kitabında, Sivas İslam Kongresi hakkındaki İngiliz Devlet arşivi belgelerini yayımlamıştır. Sayın Hülagu söz konusu kitabında, kongreye katılanları ve alınan kararları anlatmış, İslam Kongresi'ni tertip eden Muvahhidin Cemiyeti hakkında bilgiler vermiş, bu konudaki İngiliz istihbarat raporlarını kitabına eklemiştir.

Sivas İslam Kongresi'ni düzenleyen Muvahhidin Cemiyeti, 1. Dünya Savaşı'nın galibi İtilaf Devletlerinin sömürgesi altında bulunan Müslüman ülkeleri istiklallerine kavuşturmak için, bu ülkelerde İslam ihtilali organize etmeyi planlayan örgütlerden birisiydi. Gizli olarak kurulan ve katı bir disiplini olduğu anlaşılan bu cemiyetin nizamnamesi aşağıda özetlenmiştir.

Nizamnamenin ilk maddesinde, medeniyetin gelişmesine rağmen fanatizmin hala dünyada hüküm sürdüğü, bu nedenle dinin yönlendirdiği her türlü saldırıya karşı koymak için dinden istifade edilmesi gerektiği belirtildikten sonra Cemiyetin gayesi; tüm dünya Müslümanlarını Hilafet'in etrafında toplamak ve otonomilerini, bölgesel ve kültürel bağımsızlıklarını nazar-ı dikkate almak kaydıyla, aralarında dayanışma birliği sağlamak olarak açıklanmıştır.

Muvahhidin Cemiyeti batılı devletlerin İslam ülkelerini işgal etmesini Hıristiyan fanatizminin sonucu olarak görüyordu. Bu bakış açısı o sırada milli mücadeleyi yürütmekte olan kadro tarafından da benimsenmişti. Nitekim, 11 Kasım 1919 tarihinde gerçekleştirilen ilk toplantının açılış konuşmasını yapan Bekir Sami Bey konuşmasında, Hıristiyanlık'ın fanatik saldırılarına karşı koyabilmek için İslam'a sarılmak zorunda olduğumuzu, bundan dolayıdır ki programını okumuş olduğu Cemiyetin kurulmuş olduğunu ifade etmiştir.

Nizamnameye göre, Kur'an-ı Kerim'in muayyen ayetlerine uygun olarak tüm Müslümanlar prensip olarak kardeşlerini kurtarmaya ve onlara yardım etmeye koşacaklardır. Bu sebeple her Müslüman, Cemiyetin tabii üyesidir. Cemiyet prensiplerine muhalefette bulunmayan gayr-i Müslimler cemiyetin koruması altında tam bir emniyet içerisinde olacaklardır.

Cemiyet vakit kaybetmeden faaliyete koyulacaktır. Zira İslam dini, İslam ülkelerinde yaşayan insanların hürriyet ve dini bütünlüklerine, can ve şereflerine saygı duyulmasını emreder. Cemiyet hedeflerini uygun bir lisanla anlatmak üzere, Türkistan'a, Kafkasya'ya, Rusya'nın Asya'da kalan kısımlarına, Hindistan'a, Afganistan'a, Belucistan'a, İran'a, Cava'ya, Muskat'a, Suriye'ye, Sumatra'ya, Irak'a, Kuzey ve Orta Afrika'ya özel temsilciler gönderecektir.

Nizamnamede, fiilen bağımsız bulunmayan veya yabancı kuvvetlerin sömürgesi yahut otoritesi altında bulunan Müslüman halkların, Avrupa devletlerince de benimsenmiş olan milli prensiplere uygun olarak, bağımsızlıklarını elde etmelerine gayret etmek cemiyetin başta gelen vazifesi olarak açıklanmıştır. Bu ülkelerin bağımsızlığının elde edilmesini müteakip her ülkeden gelecek temsilcilerin katılımı ile oluşacak ve hilafet merkezinde veya ona yakın herhangi bir beldede toplanacak olan Muvahhidin Cemiyeti Meclisi'nce varılan kararlara uygun olarak "ittihad-ı İslam" (Batılıların adlandırmasıyla Panislamizm) uygulamaya konulacaktır.

Cemiyet İngilizlerin tartışmaya açtığı, hilafetin kime ait olduğu meselesinde tavrını net olarak ortaya koymuştur. Nizamnamenin 3'üncü maddesine göre Hilafet makamı, Osmanlı İmparatorluğu'nun hak ve fazilet bakımından yöneticisi olmasının yanında Osmanlı Hanedanının en yaşlı üyesi bulunan kimsenin hakkıdır. Bu yüce makam hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde tüm Müslüman dünyasını murakabe etme ve kontrolde bulunma hakkına sahiptir.

Nizamnamede, İslam Ülkeleri Konfederasyonu örgütlenmesi anlamına gelen bir de model tasarlanmıştır. Nizamnamenin 17'inci maddesine göre; birliğe katılan her ülke bu birlik içerisinde serbest ve bağımsız bir bölüm oluşturacaktır.

Bu ülkeler Hilafet makamının kutsi koruması altında sadece iktisadi, askeri ve dış politikalarda birlik oluşturacaklardır. Her bağımsız ülkenin kendi başkanı, üst mahkemesi ve bir başkanlığa ait kabinesi olacaktır. Ayrıca Hilafet makamının bulunduğu beldede, içerisinde bütün Müslüman ülkelerin temsil edileceği Muvahhidin Cemiyeti Genel Merkezi oluşturulacaktır.

Sivas'taki toplantıda 9 maddelik kararlar alınır. Alınan kararların 1. Maddesine göre, Avrupa devletlerinin Hilafet ve Osmanlı devletini yok etmeyi, Türkleri İstanbul, İzmir, Edirne ve Adana'dan çıkarıp atmayı veya Hilafetin saygınlığını gidermeyi ve İmparatorluğun bağımsızlığını tehlikeye düşürmeyi hedef alan bir siyaseti uygulamaya koymaları halinde, evvela Osmanlı milleti böyle bir karar boyun eğmeyi reddedecek, ikinci etapta ise Muvahhidin Cemiyeti şubeleri vasıtasıyla dünya Müslümanlarını isyana teşvik edecektir.

Diğer alınan kararlar, Muvahhidin Cemiyeti Yürütme Kurulu'nun Milli Mücadele Kuvvetleri Temsilci Kurulu ile ortak hareket etmesine ve Mustafa Kemal ve Rauf Bey'in önderliğinde bir askeri kurul oluşturulması ve faaliyetine ilişkin kararlardır.

Mustafa Kemal Paşa, Talat Paşa'ya yazdığı 29 Şubat 1920 tarihli mektubunda, İslam İttihadı hususundaki görüşünü şu ifadelerle açıklamıştır. "Araplara karşı bidayetten beri ifade ettiğimiz siyasi formül şudur: her millet kendi dahilinde istiklalini kurtardıktan sonra (konfederasyon) halinde birleşmek. Bu esas Araplarca maalmemnuniyet kabul edilmiştir." (İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, Hüseyin Cahit Yalçın, Sayfa 211)

Cemaat'ül-İslam, Mustafa Kemal'in talebi üzerine, en yakın zamanda tüm İslam ülkeleri temsilcilerinin davet edileceği Ankara'da büyük bir İslam Kongresi düzenleme kararını almıştır. Bu kongreyi gerçekleştirmek üzere teşkil edilen heyet, Mustafa Kemal'in talebiyle Şer'iyeye Vekili Bursalı Mustafa Fehmi Gerçekler, Meclis Başkatipli Recep Peker, yazar Eşref Edip Bey ve şair Mehmed Akif Bey'den müteşekkildi.

Kongrede görüşülmesi kararlaştırılan maddeler şu hususlardan oluşmaktaydı:

- 1) Müslümanları alakadar eden İslami konuların tartışılması,
- 2) Hilafet meselesinin ele alınması,
- 3) Avrupa Milletler Birliği teşkilatına karşı, Türkiye'nin başrolü oynayacağı, İslam Milletler Birliği'nin tesis edilmesi.

Ancak yapılan çalışmalara rağmen, Eskişehir mağlubiyeti ve yaşanan iç sıkıntılar dolayısıyla, 1921'de Ankara'da bir İslam Kongresinin toplanması sağlanamamıştır.

Yine Nizamnameye uygun olarak, Sivas İslam Kongresi'nden sonra, 1920 yılında, Dr. Rıza Nur, M. Şevket Esendal, Saffet Bey ve Ali Fuad Paşa 'dan müteşekkil bir heyet, Yakın ve Ortadoğu Müslümanlarını Batı sömürgesinden muhafaza etmek ve İslam Devletleri ile Türkiye arasında bir ittifak sağlamak üzere, İran, Sovyet Rusya, Azerbaycan, Kuzey Kafkasya, Dağıstan, Hive, Buhara, Türkistan Cumhuriyeti üzerinde girişimde bulunmak üzere görevlendirilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa Arap dünyasıyla olan ilişkileri aşağıdaki şekilde anlatır;

“Suriye ve Iraklılar ile öteden beri münasebet tesis etmiş ve kendileri İngiliz ve Fransızlar aleyhine teşebbüsata geçirilmiştir.

Daha ciddi esaslar dahilinde tevhid-i harekât için nezdimize gelmiş olan salâhiyattar Arap murahhasları ile mukarrerat ittihaz edilmiştir. Araplara karşı bidayetten beri ifade ettiğimiz formül şudur: her millet kendi dahilinde istiklâlini kurtardıktan sonra (konfederasyon) halinde birleşmek; bu esas maalmemnuniye kabul edilmiştir.” (age.sayfa 211-212)

Mustafa Kemal Paşa mektubunda Türk Dünyasına yönelik faaliyetlerden de bahseder;

“Azerbaycan, Şimalî Kafkasya, Gürcistan ile daha ilk devirde az çok münasebata başlanmıştı. Halil Paşa ile Sivas'ta arız ve amîk görüştükten sonra kendisini Azerbaycan'a gönderdik. Esaretten kurtulan Nuri Paşa'nın da Kafkasya'da faaliyete geçmesi için tedabir alındı.

Elyevm her ikisi ile muhabere ve münasebet berdevamdır. Halil Paşa Azerbaycanlılardan bir kuvvetin başında olarak elyevm (Zanzezur) dedir. Ve Ermenilerle muharebe ediyor, Nuri Paşa şimalî Kafkasya kuvvetlerine kumanda ediyor. Kendilerine arzu ettikleri zabitleri peyderpey gönderiyoruz.

Halil Paşa'ya verdiğim nokta-i nazarlar: Azerbaycan ve Şimalî Kafkasya'da Çerkeslerin istiklâllerini te'min etmek, Azerbaycan ile ittifak etmiş olan Gürcistan ile îtilaf (uyum) halinde yaşamak. Daha evvel Türkistan'da bulunduğunu tahmin ettiğim Enver Paşa ile tesis-i irtibat ederek onunla Türkistan istiklâlini temine çalışmasını söylemek ve gerek Kafkasya'da ve gerek Türkistan'da vücuda getirilecek harekât ve faaliyeti Türkiye menafîine (menfaatine) tevcih etmek ve bunun için benimle muhafaza-i irtibat eylemek.

İki gün evveline kadar Halil ve Nuri Paşalardan vürûd eden ma'lûmattan henüz Enver Paşa ile te'sis-i irtibat edilmemiş ve fakat bu maksatla icap eden zâbitanın gönderilmiş olduğu anlaşıldı. Halil Paşa'ya ve Halil Paşa'dan evvel Kafkasya'ya gönderdiğim zabitlere Bolşeviklerle temas ve zemîn-i itilâf taharri (uygun zemin) etmelerini ve fakat her türlü mukarrerat-ı kat'iyye (kesin karar) için benim tasdikime ta'lik keyfiyet olunmasını söyledim.

Yakın zamana kadar (Novorosiski) ve şarkında (Denikin)ordusunun mevcudiyeti mezkûr teması müsaade etmiyordu. Şimalî Kafkasya'da Çerkeslerin teşkil ettikleri şura tarafından gönderilen bir heyeti murahhasa ile aynı daire dahilinde talimat verdim.

Araplara îtilafta kullandığım formülden ve Kafkasya'daki arkadaşlara verdiğim talimatta anlaşılacağı vechile, benim de düşündüğüm, muhtelif İslâm kitlelerini mazhar-ı istiklâl olmak için bugün Türkiye'ye musallat olan düşmanlar aleyhine tahrik etmek ve bu suretle Türkiye'nin tazyikini tahfif (hafifletme) kuvva-i maddiye ve maneviyyesini âzami menâfii istihsal edebilecek surette daha serbest kullanmak.

Ve âtiyen istiklallerini kurtaracak olan İslâm kitleleriyle konfederasyon halinde birleşmek. Şimdiye kadar masruf (sarfolunan) mesainin tecellî eden netayici (neticesi) şayan –ı memnuniyet gibi görünmektedir. Tahmin olunduğuna göre îtilaf devletleri ilk zamanlarda tatbikini tasavvur ettikleri imha kararlarından sarf-ı nazar ederek (vazgeçerek) Türkiye'nin mevcudiyetini tanımak kararına takarrüp ediyorlar (yaklaşıyorlar).” (age.sayfa 212-213)

Mustafa Kemal Paşa Bolşeviklerle olan ilişkinin mahiyetini müşterek düşmana karşı birlikte hareket etmek, şiddetle muhtaç olduğumuz para vesaireyi oradan temin etmek olarak izah etmiştir. Ancak, İngiliz işgaline karşı Bolşevikliğin tercih edileceğini şu cümlelerle ifade eder:

“Binaenaleyh vatanımız parçalamak ve milletimizi İngiliz boyunduruğu altında görmek ihtimal-i meş'ûmu karşısında Bolşevik prensiplerini fi'len tatbik etmekte çare-i halâs tahmin olursa cihet-i tatbikiyesindeki müşkülâta rağmen bugün hâkim olduğumuz kuvvete istinaden o hususa da tevessül etmek lâzım gelebilir.” (age.sayfa 214)

Paşa mektubunda, düşmana karşı yurtdışında mücadele gösterenlerin inisiyatif sınırlarını şu cümlelerle çizmektedir. “Türkiye'nin menafine (menfaatına) yönelik her türlü muhasala-i mesaiyi hürmetle karşılarım. Müdavele-i efkârla mutalaatımdan gaye-i umumîye nafi (umumi gayeye faydası) olabilecek fedakarlığı yapmakta tereddüt etmem. Ancak ikinci, üçüncü derecede araçlarla umumi mukadderata tesir edecek temas ve teşebbüsleri mahzurlu görürüm. Ecneblerle dahi yapılacak her türlü temas ve îtilaflarda son söz ve son karar buraya ta'lik olunmalıdır.” (age.sayfa 216-217)

Paşa mektubunda, Türkiye'deki faaliyetin tarihi mesuliyetinin kendisine ait olduğunu, dolayısıyla rey ve mütaalası haricindeki teşebbüslere muarız kalacağını, Türkiye dışındaki faaliyetlerin de kendi bakış açısı ve mütalaaları çerçevesinde yürütülmesi gerektiğini, ancak mütaala ve tasavvurlarında mutaasib olmadığını açıklar. Bu arada, “Bir seneden beri Avrupa'daki mesainiz şayan-ı memnuniyettir. Aynı tarzda sarf-ı mesaiye devam daha faydeli netayic (netice) verecektir.” ifadesiyle, Talat Paşa'nın Avrupa'da yürüttüğü faaliyetleri memnuniyetle karşıladığını beyan etmiştir. (age.sayfa 217)

Mustafa Kemal Paşa 1. Dünya harbine girilmesinden İttihatçıların sorumlu tutulmasına da karşı çıkar. Mektubunda “Ben müdafaa ettiğim hedefler beyanında Harb-i Umumi'ye duhulün zaruri olduğunu ve harbe duhul ettikten sonra grubuna dahil bulunmanın yine zarurî olduğunu ve bundan dolayı harb mes'ûlü aramanın mantıksız olduğunu, alel'itlak Kânun-u Esasî ahkâmına mugayir olarak hareket edilmiş ise bu suretle hareket eden kabineleri meydana çıkarmak ve haklarında ahkâm-ı kanuniye tatbik etmek için mütarekeden evvel Balkan Harbi'nden itibaren ve mütarekeden bugüne kadar mevki-i iktidara geçen kabineleri nazar-ı dikkate almak lâzım geldiğini ifade ediyorum.” der. (age.sayfa 217)

Bu değerlendirme son derece önemlidir. Zira, daha sonraki dönemlerde neredeyse resmi bir tez olarak dillendirilen, ittihatçıların ülkeyi zorla ve cahilce tasarruflarla Almanların yanında savaşa soktuğu iddialarıyla örtüşmemektedir.

Mustafa Kemal Paşa, mektubun son kısmında, Bolşeviklerle hafi (gizli) bir anlaşma yapılarak, Azerbaycan ve Dağıstan'ın tamamıyet ve istiklallerinin Bolşevikler tarafından tasdik edildiğinden bahseder. “Azerbaycan ve Dağıstan havalisindeki adamlarımız Bolşeviklerle ve Türkistan'la irtibat ve münasebetlerinde devam etmektedirler” diyerek, Kafkasya'da yürütülen faaliyetler hakkında bilgi verir.

Mustafa Kemal Paşa, Talat Paşa'ya gönderdiği 25 Ekim 1920 tarihli bir diğer mektupta, "Gerek mekâtib-i mezkure mefâdından ve gerek Câmî Beyefendi'nin ifadatından müsteban olacağı üzere, zât-ı âlinizin garp âleminde, bizim anavatanda ve diğer rüfekayı mesainin de memâlik-i şarkiyede (şark memleketlerinde) mütevâziyen hareket ve müttefiklik bezli mesai ve gayret etmeleri halâs-ı memleket(memleketin kurtuluşu) ve selâmet-i millet için âzamî derecede istifadenin şartı mukaddemidir (ilk şartıdır).

Bu cihetle garpta vukubulacak mesâî ve ve icraatı devletlerinden buraya peyderpey itayı malumat edildiği takdirde, mukarrerat ve icraatta ahengi tam husul bularak maksada vusul kesbi suhulet eder." diyerek, üçlü bir görev taksimatından bahseder. Anadolu'da Mustafa Kemal Paşa, Avrupa'da Talat Paşa ve Şark Memleketlerinde başta Enver Paşa olmak üzere diğer ittihatçılar milletin kurtuluş ve selameti için birlikte mücadele edeceklerdir. (age.sayfa.220)

Mustafa Kemal Paşa tarafından Talat Paşa'ya yazılan 29 Şubat 1920 tarihli cevabi mektup, Talat, Enver ve Cemal Paşalar ile hariçte faaliyet gösteren diğer ittihatçılar tarafından bir mutabakat metni olarak görülmüştür. Nitekim Cemal Paşa, Mustafa Kemal Paşa'ya Moskova'dan, gönderdiği 03 Haziran 1920 tarihli mektubunda, "Talât Paşa ile sebk eden muhaberatınız neticesinde takarrür etmiş olduğu üzere Bolşevik Rusya Hükümeti ile Türkiye arasında bir ittifak esaslarını müzakere etmek ve Rusya'nın Türkiye'ye muavenetini (yardımını) temin eylemek ve alehusus İran ve Hindistan dahilinde ihtilâller ika ederek İngilizleri son derece müşkilâta uğratmak mesailini kararlaştırmak üzere Moskova'ya geldim."(İstiklâl Harbimizde Enver Paşa ve İttihat ve Terakki Erkânı, Kâzım Karabekir, s.10-13.) diyerek, faaliyeti hakkında bilgi vermiş, Mustafa Kemal Paşa'nın 29 Şubat 1920 tarihli mektubundan müşterek mücadeleye ait bir karar metni olarak bahsetmiştir.

Bütün bu karşılıklı yazışmalar, Batı Avrupa'da ve Şarkta faaliyet gösteren İttihatçı liderler ile Mustafa Kemal Paşa arasında gerek düşman algılaması, gerekse mücadele sahaları ve yöntemleri hususunda bir mutabakat bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yazışmalarda, emperyalizm ve kapitalizmin temsilcisi olan, amansız düşman İngiltere'yle mücadele etmek üzere, üçlü bir alan paylaşımı yapıldığı görülmektedir. Buna göre, Mustafa Kemal Paşa hem Anadolu Hareketini yönetecek hem de Arap dünyası ile ilişkileri koordine edecektir.

Talat Paşa Berlin'de, Şark Kulübü (Orient Klub) bünyesinde, batılı devletlerinin işgali altındaki bütün doğu devletleri temsilcilerini bir araya getirecek ve bu ülkelerde direniş örgütleyecektir.

Enver Paşa Moskova'da İslâm İhtilal Cemiyetleri İttihadı kurarak, işgal altındaki İslâm ülkelerini Batı müstemlekeciliğine karşı isyana (kıyama) hazırlayacaktır.

Cemal Paşa Türkistan ve Afganistan'da ordu teşkil ederek, Hindistan'da İngilizler aleyhine isyanlar teşvik edecektir.

Sivas'ta gerçekleştirilen İslâm Kongresinden sonra, 1920 Mayıs'ında Berlin yakınlarında, Strausberg'de, ikinci bir İslâm Kongresi toplanmış ve bir faaliyet programı benimsenmişti.

Toplantıya katılanlar şunlardı: Mısır; Şeyh es Seyid Abdülmecid el-Bekr, Madjub Sabit Bey, Abdülaziz Çaviş, eş-Şeyh Mehmed Necid Efendi, Türkiye; Küçük Talat Bey, Hasan Fehmi Efendi, Fevzi Efendi, Bahattin Şakir, Tunus; Şeyh Salih et-Tunusi, es-Seyid Mehmed Ganimi, Mustafa Şefik Bey, Rusya; Reşid Efendi, Mehmed Begof, Cafer Bey, Emin Kekirof, Hacı Mecdi Efendi, Suriye; Mehmed İhsan Bey, Bulgaristan; Hafız Sadık Bey, İran; Mirza Hüseyin Daniş Bey, Hacı Musib Efendi, Seyid Abdüsselam.

Ne var ki, 1921 yılı ortalarına kadar devam eden işbirliği ve dayanışma dönemi, bu tarihten sonra bozulacaktır...

1957 senesinde Batı Almanya, Fransa, İtalya, Benelüks ülkeleri Belçika, Hollanda ve Lüksemburg Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu oluşturdular. Bu kuruluş üyeliğini ve işbirliğini genişleterek zamanla bugünkü açık sınırlardan oluşan Avrupa Merkezi Devlet Birliği'ne (AB'ye) dönüştü.

1985 senesinde Türkiye, rahmetli Turgut Özal'ın başbakanlık döneminde (1983-1989), İran ve Pakistan ile anlaşılıp bir alternatif Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) (Economic Cooperation Organization - ECO) kurdu.

1992 yılında, rahmetli Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlık döneminde (1989-1993), Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ın da katılımıyla 10 üyeli bir bölgesel ekonomik işbirliği örgütü haline geldi.

10-11 Mart 2009 tarihlerinde, Tahran Sadabat Sarayı'ndaki zirveye, Özbekistan ve Kazakistan dışında bütün ülkeler cumhurbaşkanı veya devlet başkanı düzeyinde katıldılar. Özbekistan meclis başkanı, Kazakistan ise başbakan düzeyinde zirvede yer aldı. Zirveye Irak, Katar ve Suriye de davet edildi.

Bu tarihi zirve medya'ya fazla yansımamış olsada, tarihçilere ve tarih sevenlere Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında, 8 Temmuz 1937'de Tahran'da Sadabat Sarayı'nda imzalanan dördü pakta hatırlattı. (Sadabat Paktı)

Mustafa Kemal Atatürk'den 47 sene sonra, Türkiye'nin yeniden Selçuklu ve Osmanlı bölgelerinde açıktan etkin olması, 1992 senesinde devletimizin dış politikasını ilk kez "Yeni Osmanlı" olarak adlandırılmasına vesile oldu.

Bu gelişme zaman zaman yavaşlasada 2000 tarihi sonrası yeniden hız kazanarak, 1000 senelik mazisi olan Batı Türk Devleti'ni gerçek hedefine doğru ilerletti. Bu tarih yazan açılımı herhangi bir siyasi partiye veyat sivil toplum kuruluşuna mal etmek yanlış olur.

Bu Türkiye'nin B-Planı olarak bilinen hedefi, *Avrasya Merkezi Devletler Birliği*.

Bu yeni oluşuma istiyenler siyasi görüşlerine göre, *Büyük Türk Birliği* veyat *Yeni Selçuklu Birliği* de diyebilirler, çünkü bu yeni birliği içeren devletlerin sınırları Büyük Selçuklu İmparatorluğun toprakları üstünde buluşuyor.

Aynı zaman bu birlik bir Şii-Sünni Birliği olduğundan dolayı, herkezin sevdiği Ali ismini kullanarak bu birliğe "*Hazreti Ali Nişanı*" da diyebiliriz. Bu *Yeni Selçuklu Projesi* Türkiye Cumhuriyeti'nin Hicri 90'ncı doğum gününe yani 22 Şubat 2011 tarihine kadar tamamlanmış olması bekleniyor.

Devletimizin yeni oluşumlar peşinde koşması ve bu yolda ciddi bir mesafe kat etmiş olması, Müslüman olmıyan tüm devletleri ve milletleri korkutuyor. Hele hele Yeni Bizans veyat Büyük İsrail hayalı kuranlar, bu Yeni Selçuklu oluşumunu engellemek için ilk aşamada Türkiye ile Irak'ı, sonra Türkiye ile İran'ı karşı karşıya getirmek istediler. Bu mümkün olmadı.

Şimdi Yeni Selçuklu birliği oluşturan ülkelerde iç çatışma çıkarıp, birlik ve istikrarı zedelemeye çalışıyorlar. İran'da uzun yıllar sonrası iç çatışmalar görünmeye başladı. Buna karşı Avrasya devletleri ortak akıl ile beraber çalışıp, her ihtimal'e karşı hazır bulunmaları gerekiyor.

Aynı güçler bir yandan yıllardır aşırı dinci kesime Atatürk düşmanlığı aşılayıp, böylece devlet-i ebed müddet fikrini öldürmeye çalışırken, öbür yandanda Müslüman Türkiye’de bazı kesimlere sahte Atatürkcülük yaptırıp, Alevi-Sünni tartışması oluşturup, milletimizi ve dinimizi yıpratmak istiyorlar.

Başka taraftanda aşırı milliyetçilik ve ırkçılıp besleniyor ki, hedeflenen birlikler gerçekleşmesin. Bu bazen öyle garip hal alıyorki, bir aşırı ırkçı Türk ve aşırı ırkçı İsrail’li, arap düşmanlığı fikrinde birleşip işbirliği yapabiliyor. Burda kim kimi kandırıyor veya kim kimi kullanıyor, bunu iyi bilmek gerek. Gençlerimiz artık bu tuzakları iyi tanıyıp, sağlam temeller üzerinde yürümelidir ki, ne Türkiye’de nede İran’da 1979 dönemi yeniden yaşansın.

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Dışişleri Bakanlığı döneminde ziyaret ettiği Cezayir’de Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülaziz Buteflika, Gül’e, “Osmanlı Milletler Topluluğu” kurulmasını önermiştir. Hatta demiştir ki, “Osmanlı’nın Ortadoğu’ya hükmettiği zamanlardaki (1920 öncesi yıllarda) barış ve huzuru hasretle arıyoruz. Osmanlı Devleti’nin bıraktığı boşluk doldurulamamıştır. Güçlü ve hoşgörülü Osmanlı düzenine her zamankinden daha çok ihtiyacımız vardır. Osmanlı Düzeni yeniden kurulmalıdır.”

Bekir Sami Bey 11 Kasım 1919 açılış konuşmasında İslam toplantısının gayesini açıklar: “... Peygamberimizin talimatları doğrultusunda tüm Müslümanlar arasında ittifadı ve kardeşliği tesis etmek durumunda olduğumuzu, Müslümanların emniyeti için başka bir yol bulunmadığını...”

11 Kasım 2011 günü Bilinmiyen Sivas İslam Kongresi 92. yıldönümünü bitirecek, Müslüman gönüller bir olup yeniden Büyük OSMANLI BİRLİĞİ diyecek inşallah...

Yeni Osmanlılar, 23 Nisan 2010

<http://www.YeniOsmanlılar.com>

Kaynak: <http://www.haber10.com/makale/17357/>

Sinan Tavukcu

Bilinmeyen Sivas İslam Kongresi Üzerine-I
22 Ekim 2009 Perşembe 20:55

1919 Kasım-Aralık aylarında, Sivas'ta üç oturum halinde bir İslam Kongresi düzenlenir. İlk oturumu 11 Kasım 1919 tarihinde, Sivas'ın Zara ilçesinde yapılan ve icra heyetine Mustafa Kemal Paşa'nın da seçildiği bu İslam Kongresi hakkında maalesef yerel kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmamaktadır. İngiliz istihbaratı tarafından yakından izlenen bu konferansın raporları İngiliz devlet arşivlerinde araştırmacıların incelemesine açılmıştır.

Prof.Dr. Metin Hülagu, Timaş yayınlarında çıkan “*İslam Birliği ve Mustafa Kemal*” adlı kitabında, Sivas İslam Kongresi hakkındaki İngiliz Devlet arşivi belgelerini yayımlamıştır. Sayın Hülagu söz konusu kitabında, kongreye katılanları ve alınan kararları anlatmış, İslam Kongresi'ni tertip eden Muvahhidin Cemiyeti hakkında bilgiler vermiş, bu konudaki İngiliz istihbarat raporlarını kitabına eklemiştir.

Sivas İslam Kongresi'ni düzenleyen Muvahhidin Cemiyeti, 1.Dünya Savaşı'nın galibi İtilaf Devletlerinin sömürgesi altında bulunan Müslüman ülkeleri istiklallerine kavuşturmak için, bu ülkelerde İslam ihtilali organize etmeyi planlayan örgütlerden birisiydi. Kitapta suretine yer verilen, [Foreign Office (F.O) 141.433/10770-181931] numaralı İngiliz devlet arşivi belgesinde, Sivas'ta İslam Kongresi düzenleyen Muvahhidin Cemiyeti'nin 18 maddelik Nizamnamesi yer almıştır. Gizli olarak kurulan ve katı bir disiplini olduğu anlaşılan bu cemiyetin nizamnamesi aşağıda özetlenmiştir.

Nizamnamenin ilk maddesinde, medeniyetin gelişmesine rağmen fanatizmin hala dünyada hüküm sürdüğü, bu nedenle dinin yönlendirdiği her türlü saldırıya karşı koymak için dinden istifade edilmesi gerektiği belirtildikten sonra **Cemiyetin gayesi**; tüm dünya Müslümanlarını Hilafet'in etrafında toplamak ve otonomilerini, bölgesel ve kültürel bağımsızlıklarını nazarı dikkate almak kaydıyla, aralarında dayanışma birliği sağlamak olarak açıklanmıştır.

Muvahhidin Cemiyeti batılı devletlerin İslam ülkelerini işgal etmesini Hıristiyan fanatizminin sonucu olarak görüyordu. Bu bakış açısı o sırada milli mücadeleyi yürütmekte olan kadro tarafından da benimsenmişti. Nitekim, 11 Kasım 1919 tarihinde gerçekleştirilen ilk toplantının açılış konuşmasını yapan Bekir Sami Bey konuşmasında, Hıristiyanlık'ın fanatik saldırılarına karşı koyabilmek için İslam'a sarılmak zorunda olduğumuzu, bundan dolayıdır ki programını okumuş olduğu Cemiyetin kurulmuş olduğunu ifade etmiştir.

Nizamnameye göre, Kur'an-ı Kerim'in muayyen ayetlerine uygun olarak tüm Müslümanlar prensip olarak kardeşlerini kurtarmaya ve onlara yardım etmeye koşacaklardır. Bu sebeple her Müslüman, Cemiyetin tabii üyesidir. Cemiyet prensiplerine muhalefette bulunmayan gayr-i Müslimler cemiyetin koruması altında tam bir emniyet içerisinde olacaklardır.

Cemiyet vakit kaybetmeden faaliyete koyulacaktır. Zira İslam dini, İslam ülkelerinde yaşayan insanların hürriyet ve dini bütünlüklerine, can ve şereflerine saygı duyulmasını emreder. Cemiyet hedeflerini uygun bir lisanla anlatmak üzere, Türkistan'a, Kafkasya'ya, Rusya'nın Asya'da kalan kısımlarına, Hindistan'a, Afganistan'a, Belucistan'a, İran'a, Cava'ya, Muskat'a, Suriye'ye, Sumatra'ya, Irak'a, Kuzey ve Orta Afrika'ya özel temsilciler gönderecektir.

Nizamnamede, fiilen bağımsız bulunmayan veya yabancı kuvvetlerin sömürgesi yahut otoritesi altında bulunan Müslüman halkların, Avrupa devletlerince de benimsenmiş olan milli prensiplere uygun olarak, bağımsızlıklarını elde etmelerine gayret etmek cemiyetin başta gelen vazifesi olarak açıklanmıştır. Bu ülkelerin bağımsızlığının elde edilmesini müteakip her ülkeden gelecek temsilcilerin katılımı ile oluşacak ve hilafet merkezinde veya ona yakın herhangi bir belde toplanacak olan Muvahhidin Cemiyeti Meclisi'nce varılan kararlara uygun olarak "*ittihad-ı İslam*" (Batılıların adlandırmasıyla Panislamizm) uygulamaya konulacaktır.

Cemiyet İngilizlerin tartışmaya açtığı, hilafetin kime ait olduğu meselesinde tavrını net olarak ortaya koymuştur. Nizamnamenin 3'üncü maddesine göre Hilafet makamı, Osmanlı İmparatorluğu'nun hak ve fazilet bakımından yöneticisi olmasının yanında Osmanlı Hanedanının en yaşlı üyesi bulunan kimsenin hakkıdır. Bu yüce makam hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde tüm Müslüman dünyasını murakabe etme ve kontrolde bulunma hakkına sahiptir.

Nizamnamede, İslam Ülkeleri Konfederasyonu örgütlenmesi anlamına gelen bir de model tasarlanmıştır. Nizamnamenin 17'inci maddesine göre; birliğe katılan her ülke bu birlik içerisinde serbest ve bağımsız bir bölüm oluşturacaktır. Bu ülkeler Hilafet makamının kutsi koruması altında sadece iktisadi, askeri ve dış politikalarda birlik oluşturacaklardır. Her bağımsız ülkenin kendi başkanı, üst mahkemesi ve bir bakanlığa ait kabinesi olacaktır. Ayrıca Hilafet makamının bulunduğu beldede, içerisinde bütün Müslüman ülkelerin temsil edileceği Muvahhidin Cemiyeti Genel Merkezi oluşturulacaktır.

Nizamnamede, gizli olarak faaliyet gösteren Cemiyetin örgütlenme biçimi de anlatılmakta, her üyenin hayatına da mal olsa cemiyetin emirlerine kesin olarak itaat etmesi gerektiği, emirlere itaat etmeyenlerin ihanetle suçlanarak yargılanacağı açıklanmıştır.

Yukarıda nizamnamesini özetlediğimiz Muvahhidin Cemiyeti Suriye, Mısır ve Irak halkı arasında büyük destek görmüştür. İngiliz kaynaklarına göre Cemiyet, Şam, Humus, Baalbek, Kahire, Tanta, Reşid, Hayfa, Halep, Zor, Bağdat, Neced ve Kuveyt'te merkezler oluşturmuş, Mısır ve Bombay'da şubeler açmıştır. Kuruluşundan sonra Milli Mücadele Hareketi ve Suriye'de faaliyet gösteren Naidü'l-Arabi Cemiyetleri ile birleşmiş, Mısır şubesi vasıtasıyla Hizbu'l-Vatani Cemiyeti ile birleşme görüşmeleri yapmıştır. Cemiyete 120 Mısırlı subay katılmış, Kasım ayında yaptığı toplantılara 50-60 bin kişinin iştirakiyle Mısır'ın bağımsızlığı ve Hilafete bağlılık gösterileri yapılmıştır.

Cemiyet ilk genel kongresini 37 delegenin katılımıyla, 11 Kasım 1919 tarihinde Sivas'ın Zara ilçesinde, Rüştü Koleji'nde gerçekleştirmiştir. Mısır, Suriye, Arabistan, Güney Kafkasya ve Kırım'dan delegeler gelmiştir. Kongre Mısır temsilcisi Akkaz Efendi Hardun'un okuduğu aşır ile açılmıştır. Kongrenin başkanlığını Hasipzade Vecihi Efendi, Sekreterliği Rauf Bey ve İsmail Bey yürütür. Açılış konuşmasını Bekir Sami Bey yapar ve toplantının gayesini açıklar.

Bekir Sami Bey konuşmasında; Mısır, Hindistan, Fas, Cezayir, Tunus ve Afrika'yı örnek göstererek bütün İslam âleminin İngiliz, Fransız ve İtalyan boyunduruğu altında olduğunu, despotizm altında inleyen bu halkların Müslüman olmaktan başka suçu olmadığını, Hristiyan azınlıklara tanınan hakların bile bu milletlere tanınmadığını, bağımsızlığımıza ve mevcudiyetimize karşı ittifak içinde bulunan Hristiyanlık'ın fanatik saldırılarına karşı koyabilmek için İslam'a sarılmak zorunda olduğumuzu, Peygamberimizin talimatları doğrultusunda tüm Müslümanlar arasında ittihadı ve kardeşliği tesis etmek durumunda olduğumuzu, Müslümanların emniyeti için başka bir yol bulunmadığını, bundan dolayıdır ki programını okumuş olduğu Cemiyetin kurulmuş olduğunu ifade eder.

Mustafa Kemal Paşa, Rauf Bey, Ahmed Bey Attar (Suriye temsilcisi), Cilanzade Necip (Suriye temsilcisi), Ahmed Zafer el-Nebai (Necid ve Hassa Kabilesi temsilcisi), Yahya Tehmasab (Güney Kafkasya temsilcisi), Rauf Peşdili, Cevherizade Ahmed Nimet, altı ay süreyle Cemiyetin yürütme kurulu üyeliğine seçilirler.

Kongre on maddeden oluşan karar metnini ittifakla kabul eder. Kongreye katılan üyeler, Hilafet'e ve İslam'a bağlı kalacaklarına, Cemiyetin gayelerine sadık kalacaklarına yemin ederler. Bir hafta içinde tekrar toplanma kararı alan Muvahhidin Cemiyeti, üçüncü toplantısını 10 Aralık 1919 tarihinde Sivas'ta İdadi Mektebi'nde yapar.

Sivas'taki toplantıda 9 maddelik kararlar alınır. Alınan kararların 1. Maddesine göre, Avrupa devletlerinin Hilafet ve Osmanlı devletini yok etmeyi, Türkleri İstanbul, İzmir, Edirne ve Adana'dan çıkarıp atmayı veya Hilafetin saygınlığını gidermeyi ve İmparatorluğun bağımsızlığını tehlikeye düşürmeyi hedef alan bir siyaseti uygulamaya koymaları halinde, evvela Osmanlı milleti böyle bir karar boyun eğmeyi reddedecek, ikinci etapta ise Muvahhidin Cemiyeti şubeleri vasıtasıyla dünya Müslümanlarını isyana teşvik edecektir. Diğer alınan kararlar, Muvahhidin Cemiyeti Yürütme Kurulu'nun Milli Mücadele Kuvvetleri Temsilci Kurulu ile ortak hareket etmesine ve Mustafa Kemal ve Rauf Bey'in önderliğinde bir askeri kurul oluşturulması ve faaliyetine ilişkin kararlardır.

10 Haziran 1920 tarihli Times Gazetesi, Sivas'ta gerçekleştirilen İslam Kongresi'ni haber yapar. Gazetenin haberinde, *İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı (İİCİ)*'nin Doğu Komitesi'nin Şubat 1920 başında Sivas'ta Mustafa Kemal'in başkanlığında toplandığını yazar. Times'a göre o sıralarda Sivas'ta hemen hemen tüm İslam örgütlerinin temsilcisi bulunmaktadır. Mustafa Kemal'in Alman askeri danışmanı Albay von Straub, Tatar ve Azerbaycan temsilcisi Hüseyin Agabekof, Vladikafkas temsilcisi Ahmed, Mustafa Kemal nezdinde Bolşevik Rusya temsilcisi İvan Perepeloff da kongreye katılmıştır.

Kongrede Osmanlının bütünlüğü, panislamik silahlı hareket ve Bolşeviklerle Müslümanların ilişkileri gündeme getirilmiş, Sovyet hükümeti nezdinde görev alan İvan Perepeloff her ulusun kendi ulusal kültürünü geliştirebileceği ve tüm Müslümanlar için İslam birliğini simgeleyen bir Osmanlı birliğinden yana olduğunu vurgular. Perepeloff, Osmanlı topraklarında bulunan işgal ordularına karşı askeri harekâta geçilmesi önerisini de getirir.(Bolşevik ittifakçılar ve İslam Komitesi, İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı (İttihad-ı Selamet-i İslam), Zafer Toprak, shf.12)

İngiliz istihbaratının yanı sıra İngiliz basını da, en başta kendilerine yönelik tehdit olarak aldıkları İttihad-ı İslam faaliyetlerini yakından izliyordu. İngiltere’de yayımlanan Islamic News’in haberinde ”Yine haber aldığımızı göre, bu ayın başında Sivas’ta bir Panislam konferansı Ahmet Şerif’in başkanlığında toplanmıştır. Kendisi aynı zamanda Türk temsilcisi olarak hareket ediyordu. Konferansa katılanlar arasında Faysal’ın kardeşi Emir Abdullah, Kerbela’dan bir Emir, İmam Yahya’nın temsilcisi olarak Sana’dan bir Emir bulunuyordu. Konferansın amacı, İslam Birliği’ni kurabilmek için Müslüman devletlerin ve toplulukların çabalarını koordine etmektir.” diye yazıyordu. (Mustafa Kemal’in Yanında İki Libya’lı Lider, Ahmed Şerif-Süleyman Baruni, Dr.Orhan Koloğlu, shf.127)

Bu dönemde milli mücadele kadroları arasında İslam Ülkeleri Federasyonu kurulması fikri yaygındır. Nitekim XIII. Kolordu Komutanı Cevat Paşa, Batı Trakya dahil olmak üzere Osmanlı sınırları içerisinde bulunan ülkelerin, padişahın yönetimi altında kalmasını, Irak, Suriye, Hicaz ve Diğer Arap Ülkelerinin ise kendi hükümetlerinin yönetimi altında olmasını, fakat aynı zamanda hilafetle bağlarının bir konfederasyonla sağlanmış olmasını ve Osmanlı sancağının, Amerikan bayrağındaki yıldızlar gibi, federasyona dahil olan İslam ülkelerinin sayısınca hilal taşımasını vs. teklif etmiştir. (Türk Kurtuluş savaşı ve Dış Politika, Salahi R.Sonyel, C.1, Ankara-1987, Sayfa 152)

Mustafa Kemal Paşa’da, Talat Paşa’ya yazdığı 29.2.1920 tarihli mektubunda, İslam İttihadı hususundaki görüşünü şu ifadelerle açıklamıştır. *“Araplara karşı bidayetden beri ifade ettiğimiz siyasi formül şudur: her millet kendi dahilinde istiklalini kurtardıktan sonra (konfederasyon) halinde birleşmek. Bu esas Araplarca maalmemnuniyet kabul edilmiştir.”* (İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, Hüseyin Cahit Yalçın, Sayfa 211)

Sivas İslam Kongresi’nde alınan kararlardan sonra, Mustafa Kemal Paşa İttihad-ı İslam politikasına uygun olarak Cemaat’ül-İslam teşkilatını harekete geçirir. Prof.Dr. Metin Hülagu’nun yayınladığı İngiliz belgelerine göre [Foreign Office (F.O) 371/8967.181777], İttihad-ı İslam’ı sağlamak üzere, Türkiye’nin koordine ettiği Cemaat’ül-İslam Teşkilatı, Sırat-ı Müstakim’in baş editörü ve Burdur Mebusu Mehmed Akif Bey’in başkanlığı altında yeniden faaliyete geçirilmişti. Teşkilata ulema ve muhafazakârların da bulunduğu çok sayıda mebus ve yazar katılmıştı. Teşkilat daha ziyade Arap ülkelerinde faaliyet gösteriyordu. Bu teşkilatın amacı, her bir İslam ülkesinin kendi bağımsızlığını kazanması ya da hürriyetini muhafazası mücadelesi vermesini, bu devletlerin İttihadı İslam çerçevesinde, hilafetin himayesi altında birleştirilmesini sağlamaktı.

Cemaat'ül-İslam, Mustafa Kemal'in talebi üzerine, en yakın zamanda tüm İslam ülkeleri temsilcilerinin davet edileceği Ankara'da büyük bir İslam Kongresi düzenleme kararını almıştır. Bu kongreyi gerçekleştirmek üzere teşkil edilen heyet, Mustafa Kemal'in talebiyle Şer'iyeye Vekili Bursalı Mustafa Fehmi Gerçekler, Meclis Başkatibi Recep Peker, yazar Eşref Edip Bey ve şair Mehmed Akif Bey'den müteşekkildi.

Kongrede görüşülmesi kararlaştırılan maddeler şu hususlardan oluşmaktaydı:

- 1) Müslümanları alakadar eden İslami konuların tartışılması,
- 2) Hilafet meselesinin ele alınması,
- 3) Avrupa Milletler Birliği teşkilatına karşı, Türkiye'nin başrolü oynayacağı, İslam Milletler Birliği'nin tesis edilmesi.

Bu projeye göre, bütün İslam ülkelerini temsil eden delegelerden oluşan bir "*Nihai Hilâfet Komitesi*" teşkil edilecek, her İslam ülkesi halife emrine özel bir temsilci gönderecek, buna karşılık olarak, Halife de her ülkeye hususi temsilci gönderecekti. Komite, Müslüman dünyasını ilgilendiren konularda çalışmalar yaparak Halifeye siyasi tavsiyelerde bulunacak, ayrıca İslam dünyasının ahlaki, dini ve maddi menfaatlerini ilgilendiren hususlarla alakadar olacak, İslam dünyasının gelişmesi ve kalkınması için raporlar hazırlayacaktı. Bu gayeyle birçok İslam ülkesi ileri geleni Ankara'ya davet edilmiş ve hususi bir komite oluşturulmuştu.

Ancak yapılan çalışmalara rağmen, Eskişehir mağlubiyeti ve yaşanan iç sıkıntılar dolayısıyla, 1921'de Ankara'da bir İslam Kongresinin toplanması sağlanamamıştır.

Yine Nizamnameye uygun olarak, Sivas İslam Kongresi'nden sonra, 1920 yılında, Dr.Rıza Nur, M.Şevket Esendal, Saffet Bey ve Ali Fuad Paşa 'dan müteşekkil bir heyet, Yakın ve Ortadoğu Müslümanlarını Batı sömürgesinden muhafaza etmek ve İslam Devletleri ile Türkiye arasında bir ittifak sağlamak üzere, İran, Sovyet Rusya, Azerbaycan, Kuzey Kafkasya, Dağıstan, Hive, Buhara, Türkistan Cumhuriyeti üzerinde girişimde bulunmak üzere görevlendirilmiştir.

Sivas İslam Kongresini düzenleyen Muvahhidin Cemiyeti Mustafa Kemal Paşa'nın kurduğu bir örgüt değildi. Kendisinin Anadolu'ya geçtikten sonra dâhil olduğu bu cemiyet, "İslam İttihadi" projesini gerçekleştirmek üzere kurulmuştu. Cemiyet gerek amaçları, gerekse teşkilatlanma yapısı itibariyle Teşkilat-ı Mahsusa'nın yerine ikame edilen "*Umum Alem-i*

İslâm İhtilâl Teşkilâtı” na paralellik arz ediyordu. Bu teşkilatın kuruluş hikâyesini Teşkilât-ı Mahsusa'nın son lideri olarak bilinen Hüsamettin Ertürk, Samih Nafiz'in İki Devrin Perde Arkası kitabında anlatır. Enver Paşa İstanbul'u terk etmeden bir gün önce Kuruçeşme'de ki yazlığında Teşkilat-ı Mahsusa'nın lideri Hüsamettin (Ertürk) Bey'e: ...Biz yakında bir denizaltı ile ülkeden ayrılacağız, çünkü düşman ilk olarak bizleri tutmak isteyecektir. Yalnız onlar teşkilatımızı, adamlarımızı ve hepsinin üstünde ideallerimizi (ülkülerimiz) alamayacaklardır. Ben Kafkasya'ya sonra da Moskova'ya uğrayacağım, arkadaşlar Berlin'e gideceklerdir. Mücadelemiz devam edecektir. Bolşeviklerden yardım umuyorum, onlar da muzaffer kapitalist devletlere düşmandır. Erzurum ve Kafkasya'daki kıtalarımızın dağıtılmaması, silah ve cephanelerinin teslim edilmemesi ve Ahmet İzzet Paşa'dan (Sadrazam) gelecek emirlere itaat edilmemesi için Halil ve Nuri ve Yusuf İzzet Paşa'lara gereken talimatı verdim... Kırım'da kurduğumuz İslâm Cumhuriyeti ve onun Başkanı Seyyit Cafer Bey'e de talimat gönderdik... Teşkilat-ı Mahsusa'nın bundan sonra adı “Umum Alem-i İslâm İhtilâl Teşkilâtı” olacaktır. Siz Türkiye'de onun İstanbul şubesi başkanısınız, bunu kuran benim, sizi seçen benim, yakında onun Heyet-i Merkeziyesi Berlin'de toplanacaktır... (Samih Nafiz, Albay Hüsamettin Ertürk Hatıratı: İki Devrin Perde Arkası, Sayfa 174-175)

Enver Paşa'nın yukarıda açıkladığı gayeye hizmet etmek üzere, İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı (İİCİ) Moskova'da kurulmuştu. İslam ülkelerindeki milliyetçi hareketleri birleştirerek, Bolşeviklerle ortak düşman olan Batı emperyalizmine karşı birlikte mücadele verilmesi amaçlanıyordu. Yurtdışına kaçan ittihatçıların bir tür “İslam Komintern”i oluşturarak, İslam dünyasında emperyalizme ve kapitalizme karşı kıyamı örgütlemeye çalıştıkları “İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı” ya da “İttihad-ı Selamet-i İslam” teşkilatı III. Enternasyonal çizgisinde faaliyet gösteriyordu.

İngiliz kaynakları İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı (İİCİ)'nin Bolşeviklerin Dışişleri Komitesi'nin Şark Kolu'nun Müslüman Seksiyonunca 1919 Ağustosunda resmen kurulduğunu ileri sürmektedir. Aynı kaynaklara göre “İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı” (İİCİ), Mısır Milliyetçileri, Anadolu Hareketi, İttihad ve Terakki, Hint Milliyetçileri, Afgan Yurtseverler Ligi, Kafkasya Müslümanları, Çerkezler, Dağıstanlılar Birliği, Rusya Müslümanlar Kongresi, İran Milliyetçileri Ligi gibi örgütleri bir araya getiriyordu. Teşkilatın Heyet-i Merkeziye'si Moskova'daydı. İlk genel merkez üyeleri, reis Enver Paşa, katip Ziya Bey, veznedar İbrahim Tali Bey, Halil Paşa, Sami Bey, Azmi Bey, Seyfi Bey, Mısır adına Dr.Fuad Bey, Suriye adına Emir Şekip Aslan Bey, Kuzey Afrika adına Muhammed Yasin Hamza Bey, Hindistan adına Bereketullah Efendi ve Cemal Paşa'ydı. İngiliz kaynaklarına

göre, İİCİ'nin heyet-i merkeziyesi dışında Şark'a ve Avrupa'ya yönelik iki heyet-i merkeziyesi daha vardı. İran, Kafkasya, Anadolu, Türkistan, Afganistan ve Hindistan'a bakan Şark heyet-i merkeziyesi Anadolu'da örgütlenmişti ve Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti aynı zamanda Şark heyet-i merkeziyesi görevini deruhte ediyordu. (Bolşevik ittihatçılar ve İslam Komitesi, İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı (İttihad-ı Selamet-i İslam), Zafer Toprak, shf.10)

Milli mücadeleyi yürüten kadro, 1919-1920 yıllarında, nizamnamesi hakkında bilgi verdiğimiz Muvahhidin Cemiyeti ile tam bir fikir ve hareket birliği içerisinde görülmektedir. İslam İttihadını sağlamaya yönelik bu gayretlerin arka planında yer alan devlet mutabakatını ve bu mutabakatın bozuluşunu bir sonraki yazımızda açıklamaya çalışacağız.

Yararlanılan kaynaklar:

Dr.Orhan Koloğlu; Mustafa Kemal'in Yanında İki Libyalı Lider Ahmet Şerif-Süleyman Baruni, Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi Ankara Halk Bürosu Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1981, 168 Sayfa+F.

Hüseyin Cahit Yalçın (Haz. O.selim Kocahanoğlu); İttihatçı Liderlerin Gizli Mektupları, Temel Yayınları, İstanbul, Ekim-2002, 461 Sayfa.

İlhan Tekeli-Selim İlkin; Kurtuluş Savaşında Talat Paşa ile Mustafa Kemal'in Mektuplaşması, Belleten C:XLIV Nisan 1980 s.311.

Prof.Dr.Metin Hülagu;, İslam Birliği ve Mustafa Kemal, Timaş Yayınları, İstanbul-2008, Sayfa 256.

Salahi R.Sonyel; Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika, Cilt.1, Ankara-1987, ... Sayfa

Samih Nafiz; Albay Hüsametdin Ertürk Hatıratı: İki Devrin Perde Arkası, İstanbul, 1964, Sayfa

Zafer Toprak; "Bolşevik İttihatçılar ve İslam Kominterni, İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı (İttihad-ı Selamet-i İslam) " Toplumsal Tarih, Sayı 43, Temmuz 1997, Sayfa 6-13.

sinantavukcu@yahoo.com.tr